

„Olyan közel, túl közel van, ami elérhetetlen.” Írja Győrffy Ákos előző verseskönyvében (*Nem mozdul!*). Az új költemények élén, prológusként szereplő *Védőbeszéd* a korábbi kötetben is (hiába) keresett *másféle ég* alól menti fel szerzőjét, aki azonban

ismét megkísérli a lehetlent: költészetével a *senkiföldjévé* tarolt természeti világot próbálja újratemteni; szavai az ember külső/belső tájainak *távlattalan, kopár semmijéből* hívják elő azt a régen elvesztett, teremtető ígét, melynek életető ereje képessé tehet bennünket az újjászüle-

tésre. Mondhatni, szakrális nyelven szól hozzánk a versekből „kibeszélő” lírai én, mégsem nyilatkoztat ki semmit. Egyszerű, letisztult formában közelít saját életéhez, környezetéhez, mellőzve mindenféle díszes pátoszt és öncélú szentimentalizmust. Jelenléte nem más, mint egyfajta *öntudatlan, folyamatos ima*. Műveiben a tájban elvegyülő lélek, illetve a lélekben elvegyülő táj „tisztá szerkezetét”: önnön tükörképét kutatja. Nézőpontja tehát nemcsak a sajátja, hanem a szemlélt, áttelekesített világé is. Tekintete a mozdulatlan pillanatok madártávlatát nyitja meg az *elérhetetlen ég*, valamint a még élhető, *közeli földi vidékek felé*.

A kötet első, *Távoli arc* című ciklusában a fentebb említett, kontempatív költői beszéd a „hosszan kitarított tekintettel” kísért természeti jelenségek nyelvtelen kifejezéseivel folytat dialógust, számot vetve folyamatosan az emberi közlések és megnyilatkozások kiüresedésével, illetve saját hangjának elnémulásával is. Az álomszerű képeket, gyermekkori emlékeket felidéző elbeszélő soraiban a víz menti „kagylók szavakat írnak az iszapba”, a tengeröbölbeli harangzúgásra pedig „halrajok imája” felel, míg a parton heverő köveken, a róluk lefeszített tengericsillagok nyomán „kirajzolódik a kín geometriája”... A lelketlen élőlények antropomorfizálódnak, s lassan szóra bírják az őket szemlélt embert. „Bennük / megvan az, ami miatt újra megszólalnék.” Hangzik el feltételes módban a rájuk vonatkozó kitétel. A lírai én ezt a titokzatos erőt próbálja megfejtetni. A jelenésszerű *Radkersburgi elégia* lebegő, vízen járó leányalakja *furcsa, ismeretlen nyelven íródott könyvekkel* együtt tűnik elő egy álomban: „...tanuld meg ezt a nyelvet, tanuld meg, hogy értsd.” Mondja régi szerelmének mozdulatlan szájjal. „És lépkedett tovább az örvények felszínén, egyre / áttetszőbb lett, látszottak a testén keresztül

Papp Máté 69

IRGALOMNAK MARÉK HAVA

Győrffy Ákos

Havazás Amiens-ben

című kötetéről

a túlpárt / fűzfái, végül feloldódott a levegőben.” A világba vetett ember e *titokfejtéssel* talán képes lehet arra, hogy nyelven túli jelekből (jelen esetben tájba vésődő emlékezetéből) értse meg önmagát, így téve otthonossá *ittlétét*.

70 A kórházban haldokló nagyanya elmúlásának hörgő hangjaiban szintén a már idézett érthetetlen beszéd szólal meg. „Nem beszéltek azon a nyelven, amelyen / akkor ő. Hogy mindenki ezen a nyelven beszél egész / életében, csak nem hallani, mert magában mondja, / nem tudták.” (*Ne tudjam*) A Beney Zsuzsa emlékének ajánlott *Ami addig nembem* pedig a *Védőbeszéd*-beli ideális én („aki lennék”) fogalmazódik meg, illetve az a *távoli arc* is fölsejlik, ami ott várakozott a szerző (az előszóban „jobb híján” megnevezett) *saját élete* mögött. Amin keresztül „láthatóvá lett, ami / addig nem volt látható, és kinyílt, ami azóta bezáródott újra.”

Ez a tájba olvadó arc már magát a szemlélőt „tartja szemmel” a *Ruysbroek-töredékekben*. A németalföldi szerzetes fragmentált, meditatív szövegeit megidéző lírai darabok a misztikus megismerés szellemében íródtak: „Addig menj, míg el nem felejtet / a neved.” (*talizmán*) Az elmélkedés csendes révületében személytelenné váló egyén látomásos világában mozognak ezek a rövid, esszenciális költemények. Tartalmi foglatatuk azonban olykor a megragadó pillanatról lemondó felhangokkal jut kifejezésre. Egy helyen *az éjszakai égbe* szálló madarak röptét láttatja a költő, majd elengedi a képet: „Ez persze semmit / nem jelent, és nem is akartam / mondani semmit ezzel.” A különböző növények és állatok *moccanatlan tekintetével* szembesülő elbeszélő tehát észleli, de nem ért(het)i a körülötte végbemenő, illetve az őt környékező jelenségek üzenetét. Önkéntelen, saját magára irányuló reflexiói ugyanis megszakítják a pillanatokra megszülető közös nyelvet: „ez a párbeszéd mégis olyasvalakik közt folyik, / akiket nem ismerek, és nem is / fogok megismerni soha.” Írja végül, felismerve az *odaát* lévőket eltakaró *ködfüggönyt*, ami újra meg újra bezáródik szemei előtt.

A következő nagyobb verskompozíció (*Most is itt van*) ciklusrendező elve az előző költeményekre épül. Az állandóan kísértő idegenség ellenére otthonossá tett tájak *szorongó* emlékezetének mélyfúrásait végzi el. Györffy a kötet ezen részében nagyobb nyelvi struktúrákat használ, hosszabb lélegzetvételű leírásokkal próbál közelíteni/távolítani. Kettős irányú tekintete egyszerre figyel kifelé és befelé. Az elidegenített, élettől megfosztott helyszíneket az emlékezés bensőségségével teszi elevenné, míg saját múltandóságát ugyanezekbe a tájakba vetíti bele; így jön létre az a „határait veszített tágasság”, amelybe minden teremtett lélek visszahúzódhat. A költő is ebben a *rejtekekben* bújik el. Organikus létmódjával szinte teljesen kioltja magát, önfeledtségében mégis totálisan jelen van. Már-már a táj elidegeníthetetlen részeként szólal meg például a Vasadi Péternek címzett *Hajnal a középhegységben* című versben: „Nem kéne látnom, / nem láthatnám, holott látom

mégis. / Nem tudom pontosan, mi az, amit most, / elmondanék neked, / de tudom, hogy tíz perc múlva már / képtelen lennék rá." A látás szokatlan élesége – amely a világba vegyülő lélek koncentrált létben-állásával éleződik ki – elmossa a határvonalat látható és láthatatlan közt. Ezzel együtt pedig lassan kirajzolódnak a két szféra vízválasztóján álló ember távoli arcának körvonalai is. A völgy emlékeinek három részében az őseinek tájbéli „maradványait” kereső elbeszélő egy régi fénykép alapján próbál meg tájékozódni, de nem tudja „szóra bírni” a holt vidéket; a forrás vizében csupán saját, eltűnő tükörképét találja. A szerző által felidézett legenda szerint az ördög fertőzte meg a vizet, amikor ivott belőle; talán az ő alaktalan árnyéka látható a kopott fotográfián is nagyanyja, s a két napszámos lány mellett, „amint elérni készül őket”. A tájak metafizikai terében élő költő azonban semmibe veszi ezt. Hisz az urbanizált, elpusztított természet örökké magán viseli a földhöz közeli emberek emlékezetét, akiknek világa akkor is feltárható lesz, ha már az adott táj otthontalanná és elhagyatottá vált. A Győrffy-féle költői egzisztencia azon a talpalatnyi földön veti meg a lábát, „ahol mintha nem / történt volna meg az, ami körülötte / mindenhol megtörtént”. A tájidegen foltok közt világló árokmélyi időtlenség járja át e verseket, akárcsak a Hat távirat elnevezésű sorozatot, melynek „váratlan, véletlen képei” között ismét feldereng a már oly sokszor (f)elmerülő, távolinak tetsző arc: Krisztus tekintete, amely mindenhol s mindenben jelen van, hiszen „benne van a világban, ez a tekintet maga a világ, és a világból nincsen hová elmenekülnünk.”

A Reggeli gyakorlatok a második ciklus függelékeként is olvashatók (helyük a kötet kompozíciójában olyan, akár a Ruysbroek-törédekéké a Távoli arc című részhez viszonyítva). Kilenc kisebb kísérletet fognak egybe, melyek a lélekben lélegző tájat próbálják megragadni. Kiderül belőlük az is, hogy az elveszettel való találkozás eszköze nem más, mint egy – az eddigiekben is taglalt – egzisztenciális ugrás: a természettel való egyesülés; egy másféle, velünk közös gyökerű, mégis tőlünk elkülönöződött minőséggel történő elegyülés, melynek valamiféleképpen még mindig része(se)j lehetünk. Ennek az elemi folyamatnak esztétikai kivonatai a versek. „Elkeríteni egy akkora helyet, mint a testem, / és áthelyezni egy olyan világba, amiről / majd szégyen nélkül lehet hallgatni.” Olvasható a második gyakorlat zárlatában. A benne foglalt „áthelyezés” mozzanata talán azt is jelzi, hogy az említett egyesülés már csak elvont módon, absztrakció (a költés) útján kezdődhet el, és mehet végbe. Ez az „elkerített” élmény azonban irreális volta ellenére is valóságos. Nem kézzel fogható, de megtapasztalható. Nemcsak képzeletben, hanem valóságban is érzékelhető. De vajon közvetíthető-e? A kötet elején tematizált ismeretlen nyelv újból megjelenik. A „szél

mélyéből” beszél; érthetetlenül suttogja el „a kezdettől eddig a pillanatilg / az egészet...” A természeti jelenségekben artikulálódik csupán; hallható, de nem felfogható. Hasonlít a világból kinéző/világba bepillantó archoz, aminek szemei „átnyílnak” a költő tekintetébe; ami így lesz egyszerre láthatatlan s látható. Hogyan képezhető le ez az összetett tekintet? S hogyan írható le a hozzá tartozó, szótlan szavakat suttogó hang? Hiszen egyik sem *e világból való*...

A szűkszavú utolsó ciklus (*Hol ér véget*) középpontjában levő címadó vers, a *Havazás Amiens-ben* soraiban azonban evilági formát ölt mindkettő: a *távoli arc* közel kerül és felismerhetővé válik, az érthetetlen hang pedig emberi nyelven szólal meg. Az elbeszélő Szent Márton képében jelenik meg, aki a legenda szerint télvíz idején egy nélkülöző koldusra adta saját köpenyét.² A Gyórfy-féle apokrif történetben egy félig megfagyott ember *mozdul meg* a mozdulatlan, hófödte tájban, s nyújtja kezét a mellette elhaladó lovas katonára felé, aki köpenyét ráterítve maga mellé ülteti a haldoklót, majd az elkerített városba viszi. Aznap éjszaka Jézus jelenik meg neki, vállán a nyomorultnak adott köpennyel. „Nem láttam tisztán az arcát, / olyan erős fényt árasztott, de tudtam, hogy Ő az. Beszélt hozzám. / A köpenyed nekem adtad, a köpenyedet rám terítetted. A fény / az én ruhám, öltözz fel az én ruhámba, terítsd magadra / palástomat, melyre Atyám nevét hímezték az angyalok.” Reggelre, a havazás elállása után olyan üresség tölti be, mintha *eltűnt volna magából*. Kinéz az ablakon. Tekintetét másvalakiéne éri. Belülről szóló szavait idegen hangon hallja; suttogása mégis ismerős:

Nem vagyok a magamé.

Az a koldus vagyok, senkié, a falakon kívül, kiteszítva, mint te voltál közöttünk. Nem vagyok sehol, csak arcom fényében. Nem mozdulok el a fényből, Uram. Ruhádba öltözöm, fényes palástodba öltözve kelek át a végtelen havazáson, ami az evilág.

Az *elérhetetlen ég* a földre száll, s köpenyét nyújtja. A téli napsütés lassan felszárítja a táj fehér takaróját. Egy pillanatra csend honol a zajos városon. Kezünkben irgalomnak marék hava...

¹ Gyórfy Ákos: *Nem mozdul*, Magvető, Budapest 2007

² A kötet borítóján a Limbourg testvérek *Február* című miniatúrája (*Très Riches Heures du duc de Berry – Hóraskönyv*, Musée Condé, Chantilly) látható, melynek didergő mellékfigurája talán erre a köpenybe burkolt koldusra utal.